

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

303 פ"ס ת"ח מ"ו ז' ל"ו י"ן 303

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: אהבת יוסף אל אחיו

לריבונו של עולם: "מי יתן כוח לך" ורוח הקודש שואלת כאח?!! כאיזה אח? כקין להבל והרי הרגו! כשמעאל ליצחק? והרי שנאו! כעשו ליעקב? הלא ביקש לעוקרו מהעולם! כאחי יוסף והלא מכרוהו! אלא כיוסף לאחיו, שאתה מוצא שלאחר כל הרעות שעשו לו, הרי הוא אומר להם: "ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם...".

את אהבת אחים הזו רואים גם אצל יהודה עם בנימין, לאחר שבמו פיהם הם חרצו את דינו של הגנב בצורה הרציונלית ביותר, "אשר ימצא הגביע בידו ומת!" כאלה בטוחים בצדקתם, אבל לחרדתם הגדולה הגנב היה לא אחד מאשר בנימין, ואין להם איך בכלל לפתוח את הפה. אבל יהודה לא מוותר, הוא ניגש לכל העסק בגישה אחרת, ובעצם אומר: אל תבלבל לי את המוח, עם סעיפים ותתי סעיפים, אל תגיד לי שגם אני הסכמתי לפסק הדין, עזוב! עזוב! זה אח שלי!

יהודה מוסר נפש למען בנימין למרות שאשמתו מוכחת, הוא מחפש את השער לליבו של יוסף ומתחנן לפרוץ את מעטה הקשיחות, הוא מתאר את תמימותם ומסכנותם של האחים מול הקפריזות של יוסף, ופניו של יוסף נותרות חתומות. הוא פונה אל רגש הרחמים ומתחנן שיחוס על האב הזקן שנוותר לבדו בבית, כל זה אפילו לא מתחיל להזיז... אבל לבסוף מציע יהודה את ההצעה הבאה: "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני, והנער יעל עם אחיו", ההצעה הזו, הנכונות הזו לשאת בסבל האיום של העבדות, שזה גרוע מן המוות, במשטר בו כלב חשוב יותר מעבד, כשהסבל הזה ישאר לכל החיים, יום יום, שעה שעה, רחוק מהבית ומהמשפחה, מהלב של כל אוהביו, לבד, כשלא יהיה לו איש לציידו... והכל בשביל אחיו.

הנכונות הזו הזכירה ליוסף משהו, האהבה הזו, שוברת את הלב של יוסף לרסיסים, אהבה כזאת שהוא לא חווה, שהוא כל כך משתוקק לה, שילחמו בשבילי, שאפילו שהצדק אומר שצריך להרוג את יוסף, אבל לאח לא נותנים למות, את האח לא מוכרים לעבד.

וכשראה יוסף, שזו ההנהגה של האחים עבור בנימין - בזה הוא נשבר.

מסופר על הגאון רבי שלמה אברהם הכהן זצ"ל מאיזמיר, אביו של הגאון רבי אליהו הכהן בעל מחבר הספר "שבט מוסר" - שכל ימיו היה עוסק בפדיון שבויים והיה מחזר על הפתחים ואוסף כסף בכדי לשחרר את אותם אומללים אשר נקלעו לקשיים כספיים, ומטה ידם עד שלא היו יכולים לפרוע את חובותיהם, ובפקודת השלטון הושיבו אותם

פרשת השבוע פרשת ויגש, הפרשה בה נפגשים האחים עם יוסף הצדיק. פרשה בה רואים את עוצמתו של יוסף הצדיק, אחרי שאחיו מכרוהו והפרידו אותו מאביו בכח, והיה מנותק מהמשפחה במשך עשרים ושתים שנה, והנה סוף סוף הוא נפגש איתם, אומרת לנו התורה "ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי", אני אחיכם אני עמכם באחוה! אני עמכם באהבה!!

והאור החיים הקדוש אומר: "אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה", לא להקניטם הזכיר כאן את ענין המכירה - אלא אדרבה: לרצותם ולתאר בפניהם את גודל אהבתו אליהם: גם "אשר מכתם", בשעת המכירה ממש - כאשר הפקרתם אותי תמורת בצע כסף, לא פגה אהבתי אליכם, ולא נפגמה האחוה; גם אז הייתי ונשארתי "יוסף אחיכם".

העידו צדיקים על בעל האור החיים הקדוש, כי אילולי היה הוא עצמו עומד בדרגה עילאית ונשגבה כזו של עבודת המידות, לא היו יכולות מילים כאלו לצאת מפיו, קולמוסו לא פלט הגיגי אש כאלו, אלא אם כן יאים הם הדברים גם למי שאמרם.

ומובא בדעת זקנים מבעלי התוס', שאמר יוסף: "גשו נא אלי" כיון שלא רצה שבנימין ישמע על המכירה, ולכן את המילים "אשר מכתם אותי" אמר להם בלחישה, כדי שבנימין שלא ידע על המכירה - לא ישמע.

גם לאחר פטירת יעקב, האחים חוששים מן העתיד אולי עכשו כשאבא אינו בין החיים, יוסף יתנקם בנו. והם שולחים ליוסף שליחים ואומרים לו: אביך ציוה לפני מותו, כה תאמר ליוסף, אנא שא נא פגע אחיך וחטאתם כי רעה גמלוך", הם בטוחים ובצדק שמגיע להם, אבל יוסף? הוא בכלל נפגע מעצם המחשבה של האחים שהוא יכול להרע להם!

הוא כואב את זה שבתפישת העולם שלהם יש עוד מקום להתנכרות בין אחים, הוא מזדעזע מעצם הרעיון שאח מסוגל לחשוב שאחיו... "ויבך יוסף בדברם אליו ויאמר להם יוסף, אל תיראו כי התחת אלוקים אני", והוא מבקש מהם שוב "ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על ליבם", ורבותינו אומרים, "וידבר על ליבם" מלמד שאמר להם דברים המתיישבים על הלב. הוא הרגיע אותם לגמרי, וכולנו יודעים שכדי ליישב את הלב, הדברים צריכים לצאת מן הלב.

בשיר השירים תפארת שבתפארת הוד שבהוד ניגון האהבה שבין ישראל לאביהם שבשמים, בוקעת לה בקשת ישראל

יותר ישיבת לייקווד, שהיגרה בשנות המלחמה לארצות הברית.

אמר הרב שטיינמן לתלמידיו: כיום, עשרות שנים לאחר אותו מעשה, יכולים אנו להוכיח מה הרויח רבי איסר זלמן מאותו ויתור. אין בית מדרש בו לא הוגים יומם ולילה בחיבורו הגדול 'אבן האזל', ובסלוצק אף זכה לחתנו הגדול, מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שהאיר את עולם התורה וקומם את עולם הישיבות בארצות הברית לתחיה.

המשיך הרב לומר: גם מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, למד אצל רבי איסר זלמן בסלוצק, ושם נוצר הקשר המיוחד בין השניים, כשרבי איסר זלמן מטפח ומלמד את מי שהפך לימים למנהיג הדור. כל עולם הישיבות שהתרבה וצמח בדורנו, הוא תוצאה של אותו ויתור, לפני שנים כה רבות.

"נער הייתי וגם זקנתי, ויכול אני לומר בוודאות גמורה, מיותר לא מפסידים!" – קבע הרב שטיינמן בנחרצות.

כמו כן מסופר על הרב שלמה לורנץ זצ"ל אשר היה מתפלל בקביעות בהיכל ישיבת תורה אור שהיתה סמוכה למקום מגוריו וראש הישיבה הגאון רבי חיים-פינחס שיינברג זצ"ל הושיבו בכותל המזרח, כיאה וכיאות לאישיות שכמותו. והנה, בבוקרו של יום-שבת אחד, הגיע הרב לורנץ להיכל הישיבה והתיישב כהרגלו ב'מזרח', אחד הנוכחים, שכנראה לא ידע מכך שראש הישיבה היה זה שהושיב את הרב לורנץ במזרח, התקומם וגער ברב לורנץ על שהוא לוקח לעצמו את הכבוד, ומתיישב במקום המיועד לר"מים למשגיחים ולצוות הישיבה.

חמתו של זה עלתה בו עד כדי כך שהוא ביקש מהרב לורנץ שיעזוב את כותל המזרח, ויישב במקום רגיל. הרב לורנץ בענוותנותו המרובה, לא אמר מילה, וקם ועזב את המזרח וישב על כסא רגיל.

בשובו לביתו, סיפר לבני ביתו על המאורע, אבל לא חלילה כדי לבייש את האדם ההוא ולבזותו, הוא סיפר זאת מסיבה אחרת לחלוטין. ממש הפוך על הפוך. כשבחנתי את פניו של האיש שביישיני ברבים, ראיתי שהוא סובל ממועקה גדולה כלשהי, וכתוצאה מהצער הגדול השורר בליבו - מצא אותי כקרבן כדי לשפוך את זעמו החוצה.

אני מאוד מבקש מכם, פנה הרב לורנץ לבני ביתו, שתלכו לברר מה מעיק עליו ותגידו לי כי אני רוצה לעזור לו במצוקתו, ולסייע לו במידת האפשר. אולי יש לו מועקה כלכלית, אולי שלום הבית שלו אינו תקין. תלכו ותבררו את הענין ותחזרו עם תשובה מדויקת.

בני הבית היו המומים למשמע בקשתו של היהודי הצדיק הזה, שלא רק שלא נפגע מהביוש הנורא ברבים שעשה לו איש זה, אלא הוא עוד מעונין לעזור לו. אבל הם קיימו את בקשתו של בעל-הבית, והלכו לברר. ואכן עד מהרה גילו שיש לו בעיה כלשהי, והרב לורנץ נרתם לסייע לו, וכל זאת בצורה עקיפה, כדי שלא יידע מי הוא האדם שסייע לו.

הסיפור הזה מלמד כי הבחירה בידי האדם, הוא יכול לחיות בגן-עדן של מידות טובות, וויתורים למען הזולת. ויש לו ברירה הפוכה, לחיות בתוך גיהנום עלי אדמות, תוך שהוא מקפיד על שמירת כבודו ונפגע מכל אדם העולב בו. הרב לורנץ בחר את האפשרות הראשונה.

בבית הסוהר. כידוע מלאכת גיוס כספים כרוכה בביזיונות ובבושה רבה, אך לא נחשבו בעיניו קשיים אלו לעומת הסבל הגדול אשר סובלים ומתייסרים אותם "יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל". והנה, אירע שלא הצליח להשיג את כל הסכום הגדול שהיה נצרך בכדי לשלם את חובותיו של אחד האסירים. וביקש הרב בתחנונים מהשלטונות, שישחררו את האסיר תמורת שטר התחייבות החתום על ידו, עד שישלם במהרה את כל הסכום, אולם אלו, לא התרצו בכך ודרשו ממנו את מלוא הסכום במזומן. כראותו זאת, ביקש מהם הרב בליבו הרחום, אנה הושיבו אותי בכלא במקומו של אותו אסיר כערבון לפריעת החוב, והסכימו לכך השלטונות, ואכן שחררו את אותו אסיר וכלאו את הרב במקומו, במהרה הזדרזו כל בני הקהילה והשלימו את הסכום בכדי לשחרר את הרב.

הגאון הרב עזרא עטייה זצ"ל ראש ישיבת "פורת יוסף" ביאר דבר נפלא בפרשתנו על פי דבר היערות דבש דרוש ט"ו אשר מסביר את בכיו של דוד על אבשלום המובא בספר שמואל (פרק י"ט פסוקים א'-ה) "בני אבשלום בני בני' וכו' ומזכיר בבכיו שבע פעמים "בני", משום שבכל פעם שאמר "בני" העלה אותו ממדור אחד של הגיהנום, ואמר זאת שבע פעמים כנגד שבע מדורי גהינום. והקשה היערות דבש: וכי אמירת "בני" שווה בערכה ל"קדיש" שתוכל להוציא מהגיהנום? ומתרץ: כשדוד אמר "בני", התכוון ללמד עליו סנגוריה, שהרי טבע העולם שאין הבן מורד, ואיך קרה הדבר שאבשלום מרד באביו? אלא וודאי זו הייתה גזירה משמים, שהרי ידוע מה שאמר נתן הנביא לדוד המלך (שמואל ב' י"ב, א') "הנני מקים עליך רעה מביתך".

על פי הקדמה זו ביאר רבי עזרא עטייה זצ"ל: בתחילה אמר להם יוסף אני יוסף "העוד אבי חי" ולא ענו לו כי נבהלו מפניו, ורצה לעודדם, ושוב קרא להם "אני יוסף אחיכם", כאן הוסיף "אחיכם", לרמוז להם כי על פי הטבע, לא יתכן שאח ימכור את אחיו, ואם בכל זאת עשיתם זאת, אין זאת אלא בגזירה מן השמים "כדי להחיות עם רב". ובכך "אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם".

מרן הרב שטיינמן צוק"ל רגיל היה להמחיש את מעלת הויתור, עד כמה שיש לוותר כי על ידי כך רק מרויחים יותר, והיה מביא לכך את הדוגמא הבאה:

כאשר עזב הגאון רבי איצ'לה מפוניבז' זצ"ל את ישיבת סלבודקה, תר ה'סבא מסלבודקה' מרן הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, אחר מועמד רם מעלה שיכנס לנעליו הגדולות של רבי איצ'לה, להחליפו פאר בראשות הישיבה.

פנה ה'סבא' להגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, שאם כי היה צעיר לימים כבר נודע שמו לתהילה בליטא כולה כעילוי ולמדן מופלג, והציע לו לבוא לכהן כראש ישיבתו. רבי איסר זלמן שקל את ההצעה בחיוב, אך חשש שחמותו האלמנה, אשת הנגיד רבי פייבל פראנק זצ"ל, תצטער מכך שיש לו משרה תורנית נכבדה, בעוד חתנה הבכור – הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל – עדיין לא התעטר בכתר תורה כראוי לו. הציע איפוא רבי איסר זלמן ל'סבא' ששניהם יבואו לשמש כראשי הישיבה, באמרו שאף רבי משה מרדכי ראוי לאיצטלא רמה זו. לאחר דין ודברים נאות ה'סבא' להצעה, ושני הגיסים נסעו לסלבודקה והחלו לכהן בצוותא כראשי הישיבה.

לאחר כמה שנים, נוכח רבי איסר זלמן ששיטות הלימוד שלו ושל רבי משה מרדכי – שונות. בעוד הוא שם דגש יותר על למדנות ועומק העיון, רבי משה מרדכי התמקד יותר על הספקי הלימוד, ונוכח שאין שני המלכים יכולים לשמש בכתר אחד. חיכה רבי איסר זלמן להזדמנות בה יוכל להותיר את הישיבה בראשותו הבלעדית של גיסו. ואכן מיד כאשר הגיעה ההצעה על ידי ה'סבא מסלבודקה' לפתוח סניף של הישיבה ב'סלוצק' עזב רבי איסר זלמן את סלבודקה ועבר לישיבה החדשה, ממנה הסתעפה מאוחר

קו השיעורים "להתענג בתענוגים"

0772618021

פרשת שבוע, הלכה ואגדה.

"שמעו ותחי נפשכם"